

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Міністерства освіти і науки України, м. Харків прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 03 Гуманітарні науки на тему «Особливості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин» за спеціальністю 033 Філософія "12" лютого 2024 року.

Мурадян Наталія Сергіївна 1989 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2012 році Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. З 2019 р. по 2023 р. – аспірантка кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Міністерства освіти і науки України, м. Харків.

Дисертацію виконано у Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Міністерства освіти і науки України, м. Харків. Науковий керівник Кузнецов Анатолій Юрійович, доктор філософських наук, доцент, професор ХАІ кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». Здобувач має 18 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у іноземному періодичному науковому виданні (у співавторстві) // Мурадян Н. С., Васильєва Л. А. «Інтенціональність правосвідомості людини в умовах необхідного самообмеження». Young Scholars Journal Scientific journal. Premier Publishing s.r.o. Praha. 2021р. № 1. С. 34-38.

DOI: <https://doi.org/10.29013/YSJ-21-1-34-38>

(https://ppublishing.org/media/uploads/journals/journal/YJS_1_2021.pdf)

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці.

До роботи було висунуто такі зауваги:

1. Голова разової спеціалізованої вченої ради Ольга ПРОЦЕНКО, доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

Зауваги: на мій погляд, на початку викладення матеріалу дисертаційної роботи слід було б більш детально пояснити, яка структурно-логічна схема викладення матеріалу обрана і які аспекти вивчення предмету дисертаційного дослідження оптимізуються.

2. Рецензент Світлана ШИРОКА, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

Зауваги:

В підрозділі 2.1 не в повній мірі розкрито суперечливий характер взаємодії традиції та наявної правової системи, адже якщо традиція підтримує існуючу правову систему, то заснована на ній інтенція правосвідомості може бути спрямована на підтримку цих структур; з іншого боку, якщо традиція суперечить чи критикує існуючий порядок, то правосвідомість може переорієнтуватися на зміну чи перетворення правових норм, а сама традиція може лягти в основу

інтенціональності злочинності. Було б доцільно приділити увагу аналізу таких потенційних світоглядних конфліктів та розгляду шляхів їхнього подолання в індивідуальній та суспільній свідомості та практиці.

Викликає питання дещо еkleктичний характер об'єднання різних підходів у підрозділі 3.1, присвяченому аналізу свідомості та навмисності: проблему представлено в аспектах психології, соціології, права, інформаційних технологій, педагогіки тощо. Бажано було б на основі систематизації наявних дослідницьких здобутків сформулювати більш чітке комплексне бачення впливу віртуалізації на інтенціональність правосвідомості в сучасному суспільстві.

Подальші поглиблені дослідження в обраній дисертанткою області представляються вельми перспективними. Але, оскільки сучасний життєвий світ у епоху віртуалізації надає безліч можливостей для отримання цікавого та актуального матеріалу, на думку рецензента, з метою більш повного і обґрунтованого представлення власних положень, доцільно проводити ці розвідки на базі реальних випадків, кейсів, досліджень, статистики, наводити конкретні приклади ситуацій або явищ, що ілюструють висунуті тези.

3. Рецензент Світлана ЧМИХУН, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

Зауваги:

На думку рецензента, більш глибоко слід було б охарактеризувати та представити особливості інтенціональності правосвідомості в українському контексті, в першу чергу, у зв'язку з вимірами української культури. Не дивлячись на те, що Наталія Мурадян у першому розділі демонструє певні знання зазначеної теми дисертаційного дослідження, доцільно було б звернутися до представників української політичної думки, чия діяльність була спрямована на процес українського державотворення – найважливішого інституціонального предмета міркування, національної гідності.

У дисертаційному дослідженні не повною мірою, на погляд рецензента, розкрито значення категорії правової культури і правового життя суб'єкта для розуміння концепту правового життя, процесу освоєння світу даностей права, що визначаються з позиції смислових вимірів і вимірів-явищ.

Незважаючи на те, що авторка дослідження дала розгорнутий аналіз концепцій, поглядів сучасних авторів на проблему впливу засобів масової інформації на поведінку людини та стан інтенціональності правосвідомості в соціумі, вважаємо, що у розділі 2.4 авторці дослідження було б доцільним запропонувати свою, особисту програму, алгоритм створення інформаційних фільтрів, які б стали захистом та засобом забезпечення «нормального життя в ієрархічному суспільстві» (цит. Дослідження Наталії Мурадян).

4. Офіційний опонент Юрій КАЛИНОВСЬКИЙ, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого.

Зауваги:

Авторці дослідження необхідно було більш чітко та обґрунтовано означити співвідношення проблем інтенціональності свідомості та інтенціональності правосвідомості. Зокрема у підрозділі 2.4. «Вплив засобів масової інформації на поведінку людини і стан інтенціональності правосвідомості у соціумі» та підрозділі 3.2. «Взаємозв'язок між волевиявленням людини та інтенціональністю правосвідомості у поведінковій діяльності людини» розкриття проблеми інтенціональності свідомості превалює над розглядом

інтенціональності правосвідомості, що потребує додаткових пояснень здобувачки в контексті означеного об'єкту та предмету дослідження.

Авторці дисертації варто було посилити аналітичний рівень роботи шляхом чіткого формулювання висновків за окремими підрозділами, а саме 1.1. та 2.1., а також у висновках підрозділу 3.1. показати логічний зв'язок інтенціональності свідомості та інтенціональності правосвідомості.

На нашу думку, здобувачці необхідно було приділити більше уваги коректному поданню ідей та фактів у дослідженні. Зокрема, під час авторської інтерпретації поглядів відомих філософів на сторінках 22–23, 25, 60, 61, 125, 126 доцільно було б зробити посилання на їхні роботи. Також описуючи на сторінках 146–147 сутність досліджень, проведених різноманітними науковими установами щодо негативних впливів віртуальної реальності на здоров'я та свідомість людини варто було надати посилання на джерела.

5. Офіційний опонент Тетяна ДИШКАНТ, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Зауваги:

У підрозділі 1.2 бажано було б більш змістовно розглянути інтенціональність правосвідомості в контексті соціогуманітарного знання, зосередившись не тільки на зазначенні вагомого пласту наукових напрацювання з цієї теми, але й на викладання їх основних ідей через цитування.

Якщо одним із зазначених дисертанткою завдань є визначення аксіологічних вимірів інтенціональності правосвідомості, на що вказує також звернення до таких понять як справедливість та свобода, то доцільно було приділити більш уваги розгляду інтерсуб'єктності, як такої, що створює реальність права у вигляді конвенційної системи норм та цінностей, які формуються як результат домовленостей.

Урахування попереднього зауваження дозволило би авторці за великим рахунком поглибити розуміння фактору відповідальності, яке є обов'язково супутнім поняттю свобода, наміченому при розгляді сутності обов'язку і важливості самодисципліни. Це запобігло би непослідовності у викладанні підрозділу 3.2, яка пов'язана зі «сповзанням» у фізикалізм при розгляді взаємозв'язку між волевиявленням і свідомістю людини.

У підрозділі 3.3 при розгляді віртуальної реальності доречно було б поглибити аналіз того, як розвиток і поширення цього фактору впливає саме на визначенні раніше детермінанти правосвідомості, такі як традиція, повсякденність та самовиховання.

Бажано було б більш ретельно відображати означені цілі роботи при формуванні підсумкових висновків, які надані дещо загально, відсутніми, наприклад, тут виявилися висновки щодо соціокультурних чинників інтенціональності правосвідомості.

Також у роботі спостерігаються певні стилістичні помилки, пунктуаційні огріхи та повтори, які в цілому, проте, не впливають на зміст.

Висловлені вище зауваження, не суперечать загальній позитивній оцінці представленої до захисту роботи. Дисертація є актуальною і має високу наукову цінність та практичну значущість.

На зауваги Здобувач дав такі відповіді:

1. Відповіді на зауваги Голови разової спеціалізованої вченої ради Ольги ПРОЦЕНКО:

- дякую за зауваження. Погоджуюся з вашими зауваженнями, що можна було б краще оптимізувати аспекти вивчення предмету дослідження. В подальшій своїй роботі я буду краще працювати із структурно-логічною схемою викладення матеріалу.

2. Відповіді на зауваги рецензента Світлани ШИРОКОЇ:

- розширення дослідницького поля стосовно впливу традиції на практичну площину реалізації інтенціональності правосвідомості в якості регулятора соціальних відносин стримував обсяг дисертаційного дослідження. В другому розділі своєї роботи я зазначила, головним чином, основні тенденції. Але в майбутній дослідницькій діяльності обов'язково врахую ці зауваження.

- з іншими зауваженнями погоджуюсь.

3. Відповіді на зауваги рецензента Світлани ЧМИХУН:

- зазначу, що в роботі розробляла філософський концепт інтенціональності правосвідомості не торкаючись історичних та політичних студій і тому у першому розділі висвітлила головним чином проблеми інтерпретації з залученням інтенціональності правосвідомості в розробках сучасних вітчизняних фахівців із залученням ідей Кістяківського. В цілому в ході свого дослідження орієнтувалась на поставлені на початку роботи завдання:

- з іншими зауваженнями погоджуюсь та буду намагатися запропонувати особистий алгоритм створення інформаційних фільтрів у повсякденному житті суспільства.

4. Відповіді на зауваги офіційного опонента Юрія КАЛИНОВСЬКОГО:

- дякую за зауваження. Так, дійсно у цих розділах було розглянуто певне співвідношення інтенціональності свідомості та інтенціональності правосвідомості. Так як я намагалася глибше зрозуміти взаємозв'язок між свідомістю та правосвідомістю, а також виявити, як ці концепції взаємодіють у сучасному суспільстві. Наприклад, чи впливає рівень інтенціональності свідомості на формування інтенціональності правосвідомості або навпаки. Розгляд того, чи впливає інтенціональність свідомості, формована через масові засоби інформації, на рівень інтенціональності правосвідомості. Ставилися питання: можуть чи ні медіа впливати на усвідомленість правових норм та цінностей, взаємодії між волевиявленням людини та інтенціональністю правосвідомості в конкретних ситуаціях, а також як відбувається перетин між здатністю приймати рішення та рівнем усвідомленості юридичних аспектів.\

- з іншими заувагами погоджуюсь.

5. Відповіді на зауваги офіційного опонента Тетяни ДИШКАНТ:

- запропонований у роботі матеріал, щодо філософської рефлексії інтенціональності правосвідомості стосується його морально-правого напрямку. Дослідженню питання інтерсуб'єктивності приділю увагу в подальшій своїй роботі та буду намагатися поглибити саме ці аспекти аналізу.

- з іншими заувагами погоджуюсь.

Члени разової спеціалізованої вченої ради визнали відповіді задовільними.

Водночас разова спеціалізована вчена рада зазначає, що висловлені зауваження не є концептуальними та не впливають на якість і значущість наукових результатів дослідження здобувача.

Результати голосування:

"За" 5 (п'ять) членів ради,

"Проти" немає членів ради.

На підставі результатів голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Мурадян Наталії Сергіївні ступень доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Ольга ПРОЦЕНКО

Підпис Голови разової спеціалізованої вченої ради Ольги ПРОЦЕНКО засвідчую
Учений секретар Національного аерокосмічного університету
ім. М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Тетяна БОНДАРЄВА

МП «» 2024 р.